

WEG MET PUBLIEKSPARTICIPATIE, LEVE HET MEESPELEN

ANARCHIV #2: SECOND HAND – DEUFERT+PLISCHKE

MIA VAERMAN

In place of hermeneutics we need an erotics of art (Susan Sontag, 1964)

Wat worden we moe van publieksparticipatie, het woord alleen al. Maar dit is anders. Dit is spelen. Misschien is meespelen wel het ultieme plezier van podiumkunsten. In gedachten meestal, maar af en toe ook letterlijk. Meespelen vraagt om nadoen eerst. Durven ook. Vraag dat aan kinderen. Op het speelplein observeer je hoe de meisjes in en uit het touw springen. Een hele tijd. Dan zet de zin op, het bonzend hart, en opeens roep je: *ik doe mee!*

De Hamburgse choreografen Katrin Deufert en Thomas Plischke krijgen het publiek even enthousiast de scène op. Choreografe DD Dorvillier, performanceartieste Cecile Ullerup Schmidt en filosoof Marcus Steinweg herbewerkten negen jaar choreografisch materiaal van deufert+plischke - binnen het kader van het Re:Move Dance festival in het Kaaitheater. Het eerste deel van *ANARCHIV #2: second hand* is dus een re-enactment waarbij het choreografen-koppel zichzelf tweedehands op scène zet, samen met de twee andere performers. In het tweede deel van de voorstelling mag de toeschouwer dat dan nog eens overdoen. Mag, moet niet. Want er is niets dwingend aan hun uitnodiging: alleen als je wil, ga je de Bühne op. Dat is een groot verschil met veel ander participatietheater waar je uit je publiekspassieve rol wordt getrokken. Opgejaagd is dan het gevoel.

Aan de première in de Kaaistudio's ging een boekenkast aan lezen en schrijven vooraf. Een conceptuele aanpak is standaard voor deufert+plischke. Conceptuele dans vertrekt vanuit een denken dat buiten de dans ligt. Niet vanuit een verhaal, niet vanuit theorie, wel vanuit een 'beeldend denken'. Dat is moeilijk om te vatten of te plaatsen als je niet als filosoof maar als gewoon publiek naar een dansvoorstelling komt (al bestaat 'gewoon publiek' natuurlijk niet want publiek is een veelkoppig beest). Bij *ANARCHIV #2: second hand* krijgt de toeschouwer daarbij nog leesvoer in zijn stoel gedropt. Zoiets schrikt even sterk af als opgedrongen participatie. Maar het resultaat is verrassend simpel en vrolijk: wie wil, speelt mee. Zonder denken, met alleen zin.

DON'T REDO, RETHINK IDEAS

Geleidelijk aan brengen deufert+plischke het publiek waar ze het hebben willen. Eerst voeten vegen bij de ingang, op een namaakgrasmatje. Op elke stoel langs één van de vier zijden van de grote grasmat-scène ligt een bruine envelop met enkele simpele existentiële vragen erop geschreven (*What is your biggest fear*, is er één van). Het antwoord mag je met zwarte stiften op de witte T-shirts en half-doorzichtige broekkousen van de vier dansers schrijven. Die staan op de mat, ogen toe en in zichzelf gekeerd. Ze hebben er geen last van bepoteld te worden. De ene toeschouwer pent harde statements, de andere flower-power, er wordt voor en achter, recht en schuin geschreven. Ik zet vijf antwoorden keurig onder elkaar. De hele voorstelling lang blijf ik gluren naar mijn ernstige opsomming en weeg ze af tegen andere reacties. Meteen blijft mijn volledige aandacht erbij. Dat is alvast goed ingeschat van de choreografen. Dan beginnen de vier performers – overschreven met bekentenissen van angst, geloof en hoop - bewegingenreeksen uit te voeren. Eentje tekent rondjes met het puntje van haar neus. Een andere maakt een springpas: stap draai, stap draai, stap draai, spring. Hun handelingen hebben alles van spelende kinderen: schijnbaar zò verzonnen, secuur, zonder theatraliteit. Er valt geen touw aan vast te knopen, wel vaak ritme. Soms is er oogcontact. Ze bewegen samen, per twee of ieder voor zich. Even verschijnt een plompe volksdans.

Omdat ik nooit eerder een voorstelling van hen zag, herken ik niets van de *typische thema's en stijlfiguren*. In het boekje in de bruine omslag verwijst de filosoof Steinweg naar *Seven Figures - the fighter, the animal, etcetera*. Ik herken ze vaag, maar het zegt me niet veel. Ook andere toeschouwers kijken vragend: wat moeten we met deze voorstelling? Toch zie en voel ik het plezier van de dansers, hun ernstig opgaan in het spel. Niet om de sterkste performance neer te zetten: alleen het doen telt, en de pure aandacht voor de handeling. Iets in hun manier van bewegen trekt me naar mijn eigen kindzijn terug. Vooral de concentratie fascineert. Daar is geen theorie over lichamelijke bij nodig. Al geeft Plischke in de nabespreking een treffend inzicht over zijn manier van werken: *we don't redo, we rethink, like you don't redo the sixties, you rethink their ideas*. Dat verschil zie je. De muziekscore loopt autonoom over de bewegingenreeks heen. Ook die wordt elke avond opnieuw gecreëerd, door Bernard Schreinen. Vlakbij drupt of borrelt water, een radioknop kraakt, zendt storingen uit, strijkers zwellen aan, getater, een raket wordt afgeschoten. Je hoort en voelt het intuïtief afstemmen van de geluidsontwerper en – ook hier – zijn wakkere aandacht erbij. Alles in de voorstelling ademt dezelfde concentratie. Op het einde lijkt een vliegtuig minutenlang te landen. Is het een 'loop'? de tonen worden alsmaar dieper, en ze blijven dalen. Die climax zal een handige referentie vormen naar het einde in het tweede deel.

NASPELEN

Want nu begint het pas echt. Het publiek mag naspelen. Niet lukraak, maar aan de hand van – alweer – geschreven fiches. Ieder krijgt er drie. Er staat zoiets als *When someone stands on a chair: stand in front of this person and open your arms*. De choreografische opgaven zijn even simpel als die van de performers. Je zag ze voordoen, dat helpt schroom te overwinnen. En het licht bescheen de hele tijd de volle studio, die drempel is ook genomen. Iemand zet een eerste stap, voert al lezend de beweging uit, gaat terug zitten. Een ander gaat liggen op zijn rug, heft benen en hoofd op, blijft even even in de pose en verdwijnt. En dan nog iemand, en een paar anderen, samen. Zelfde soundscape als ervoor, of wordt die opnieuw gemixt? Het vliegtuig zal weer zeer langzaam landen. Door de onwennigheid stapt nooit te veel volk ineens op de mat. Zeker niet de eerste avond, de tweede avond (ik ging twee keer kijken) was er misschien al doorgebeld: *kom je meedoen?*. Telkens ontstaat er een soort natuurlijk verloop. Nooit chaos, soms verrassend ritme. Hoe wat zo spontaan ontstaat, toch zo mooi kan zijn dat. Ook hier beseft ik dat je met zoveel meer aandacht kijkt als je zelf meedoet, je wordt gevoeliger voor het spel. Daar ligt een groot deel van het plezier. Misschien is dat zelfs wezenlijk in het genieten van theater en dans: je aandacht, de concentratie die je ZELF opbrengt – dat heeft niks te maken met een boodschap, met catharsis of empathie maar alles met fysieke alertheid. Ha! Wie participeert zie je genieten en opgaan in het spel. Mannen, vrouwen, handigen en onhandigen, Carolien in haar rolstoel, eindelijk! Na afloop por ik vrienden aan die alleen toekeken. Het is niet duidelijk of hun weinig enthousiasme te maken heeft met hun afstandelijkheid...

In al dat nadoen gaat iets intrigeren: niemand voert de beweging 'neutraal' uit zoals de dansers ervoor. Niet de gewone toeschouwer, maar ook niet de acteurs en de vele professionele dansers die afzakten naar het festival. Ieder zet de bewegingen naar zijn hand, geeft ze een kleur mee: de ene glimlacht opgewonden, de ander gooit zich theatraal achterover in zijn val, ikzelf crawl van het midden van het grasveld naar een uithoek met veel misbaar en geschuur. De volgende dag zie ik iemand heel discreet dezelfde beweging voltrekken... Choreografisch materiaal neem je niet zonder meer, technisch identiek, over. Onmogelijk. Niet alleen verschilt elk lichaam, er wordt ook drama gecreëerd. Spontaan. Je lichaam spreekt, maar ook je temperament, je denken en voelen. Daar is het Plischke en Deufert in hun bewegend zoeken ook om te doen: je kan een choreografie niet exact overdoen, menen ze, wel ermee blijven experimenteren. Toch vreemd: de passen van de dansers lijken juist wél emotioneel onbewogen. Met de concentratie van een klein kind dat voor het eerst een stap zet of aan een knop draait. Zouden ze er bewust op geoefend hebben, om te zorgen dat naspelers daar niet door beïnvloed worden? De eerste avond dagen twee mannen uit het publiek elkaar uit om wie het langst op één voet blijft staan. Over de voorziene eindtijd van de voorstelling heen. De winnaar triomfeert. De tweede avond doorbreekt acteur Hans Petter Dahl van Needcompany het spel met een theatrale ingreep. Hij kronkelt en sluipt over de mat. In geen tijd bouwt hij een intrige uit, met spannings- én ontknopingsmoment. Hij eist alle aandacht op, staat zelfs even alleen op de scène, niemand durft nog tussen te komen. Tot hij gaat liggen. Dat is helemaal niet wat op zijn kaartje moet hebben gestaan. Maar ieder speelt zijn eigen spel.

Gezien op 3 februari 2010 in de Kaaistudio's, Brussel.

Info: www.artistwin.de



Deze tekst kwam tot stand in het kader van Corpus Kunstcritiek, een initiatief van VTI - Vlaams Theater Instituut – Steunpunt voor de Podiumkunsten, i.s.m. Vlaams-Nederlands Huis deBuren. Lees meer op www.vti.be/kunstkritiek.

De teksten van het Corpus Kunstcritiek vallen onder de licentie [Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 2.0 Belgium](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/), wat betekent dat de teksten verspreid, maar niet veranderd mogen worden. Elke vorm van verkoop of betalende distributie is apart te onderhandelen, contacteer VTI.